

TEATR NARODOWY

Rok założenia 1765

Marcin Zaleski

Wojciech Kilar

EXODUS

Noam Sheriff

PSALMY JEROZOLIMSKIE

WOJCIECH KILAR

Wybitny kompozytor polski, twórca muzyki symfonicznej, kameralnej, wokально-instrumentalnej, teatralnej i filmowej. Ukończył Wyższą Szkołę Muzyczną w Katowicach w klasie Władysławy Markiewiczówny (fortepian) i Bolesława Woytowicza (kompozycja). W latach 1959-1960 odbył poddyplomowe studia kompozytorskie u Nadii Boulanger w Paryżu.

Pierwsze młodzieńcze kompozycje to utwory fortepianowe: *I Suita* (1949), *II Suita* (1950), *12 preludiów* (1951), *Wariacje na temat Paganiniego* (1951), *Sonata* (1952).

Do najważniejszych dzieł orkiestrowych kompozytora zaliczane są: *Mała uwertura*, *Symfonia na smyczki* (1955), *Oda „Béla Bartók in memoriam”* na skrzypce solo, instrumenty dęte blaszane i dwa zespoły perkusyjne (1957), *Koncert* na 2 fortepiany i orkiestrę perkusyjną (1958), *Riff 62* (1962), *Générique* (1963), *Springfield Sonnet* (1965), *Solenne per 67 esecutori* (1967), *Przygrywka i kołęda* na orkiestrę smyczkową i 4 oboje (1972), *Krzesany* (1974), *Kościółec 1909* (1976), *Orawa* na smyczkową orkiestrę kameralną (1986) i *Preludium* na smyczki (1988). Spośród utworów kameralnych na uwagę zasługują: *Sonatina* na flet i fortepian (1951), *Kwintet* na flet, obój, klarnet, fagot i róg (1952), *Sonata* na róg i fortepian (1954), *Training 68* na klarnet, puzon, wiolonczelę i fortepian (1968).

Bogata i różnorodna twórczość kompozytora obejmuje także utwory wokально-instrumentalne, z których wymienić warto: kantatę solową *Kohysanki* na sopran, 3 klarnety, fagot, róg, harfę i fortepian do słów J. Czechowicza (1957), kantatę solową *Herbsttag* na alt i kwartet smyczkowy do tekstu R. M. Rilkego (1960), *Diphtongos* na chór i orkiestrę (1964), *Upstairs-Downstairs* na 2 chóry dziewczęce lub chłopięce i orkiestrę (1971), *Dogurodzicę* na chór i orkiestrę, tekst w wersji polskiej i łacińskiej (1975), *Siwą mgłę* na baryton i orkiestrę (1979), *Exodus* na chór i orkiestrę (1981) i *Angelus* na sopran, chór mieszany i orkiestrę (1984). Jest również Wojciech Kilar cenionym w kraju i za granicą twórcą muzyki filmowej, komponuje dla teatru, radia i telewizji. Za swoją twórczość był wielokrotnie nagradzany.

EXODUS na chór i orkiestrę do tekstu łacińskiego powstał w 1981 r. i dedykowany był wybitnemu reżyserowi Krzysztofowi Zanussiemu, który zainspirowany tym utworem nakręcił później film *Dotknięcie ręki*. Utwór Wojciecha Kilara wykonywany był wielokrotnie w kraju i za granicą, zyskując wszędzie podziw i wysokie uznanie. Był też wykorzystany w przez choreografa Ewę Wycichowską w widowisku baletowym *Kilara Exodus Polskie* (1995), zrealizowanym we wnętrzu Katedry Archidiecezjalnej w Częstochowie w ramach Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater”.

Utwór należy do ulubionych dzieł samego kompozytora. W jednym z wywiadów zwierzył się: „Wśród utworów pisanych po roku 70. są takie, których od czasu do czasu mogę słuchać i nie koniecznie są to te kompozycje, nieskromnie mówiąc, znane. Moim, uważanym za szlagier utworem jest *Krzesany*, a jakoś go nie słucham. Ale lubię czasem posłuchać sobie mojego *Exodusu*, *Orawy*. I to jest dla mnie nowość.”

NOAM SHERIFF

Wybitny i wszechstronny muzyk izraelski, kompozytor, dyrygent i pedagog. Jego pierwszym znaczącym sukcesem kompozytorskim był utwór *Festival Prelude*, którego prawykonanie w 1957 r. przez Izraelską Orkiestrę Filharmoniczną pod batutą Leonarda Bernsteina zapoczątkowało międzynarodową karierę artysty. Od tamtego czasu jego dzieła są wykonywane w Izraelu i na całym świecie. W jego muzyce odnaleźć można zarówno inspiracje kulturą Wschodu, jak i Zachodu. Cechuje go wrażliwość na formę i mistrzostwo orkiestracji.

Prawykonania jego najważniejszych kompozycji przygotowywane były przez renomowane zespoły muzyczne: *La Folia variations* - przez Orkiestrę Symfoniczną Radia Bawarskiego, *Trei-Assa* na 12 wiolonczeli - przez Filharmoników Berlińskich, *Prayers* - przez Izraelską Orkiestrę Kameralną, *Koncert na skrzypce i orkiestrę* - przez Orkiestrę Symfoniczną w Bochum. Jego *Koncert smyczkowy* powstał na zamówienie Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie.

Wiele jego kompozycji wykonywała Izraelska Orkiestra Filharmoniczna, a znalazły się wśród nich: *Mechaye Ha'Metim* (prawykonanie w Amsterdamie) i *Sephardic Passion* (prawykonanie w Toledo z udziałem Plácida Domingo i pod dyрекcją Zubina Mehty).

Noam Sheriff jest profesorem dyrygentury w Akademii Muzycznej Rubina przy Uniwersytecie w Tel Awiwie. Dużo czasu poświęca też pracy dyrygenckiej nad własnymi utworami i innym repertuarem orkiestrowym. W latach 1989-1995 był dyrektorem muzycznym i pierwszym dyrygentem nowo utworzonej Rishon-LeZion Symphony Orchestra w Izraelu, która pod jego dyрекcją odniosła wiele sukcesów. W roku 1995 za swoje osiągnięcia muzyczne artysta otrzymał Nagrodę ACUM. Jego utwory publikuje wydawnictwo IMI, a od 10 lat również Peters Edition we Frankfurcie.

PSALMY JEROZOLIMSKIE (*Psalms of Jerusalem*) Noama Sheriffa to ogromne oratorium skomponowane na 4 chóry mieszane, dwa głosy solowe i orkiestrę. Powstało ono na zamówienie Izraelskiej Orkiestry Symfonicznej z okazji obchodów 3000-lecia Jerozolimy. Jego światowe prawykonanie odbyło się 21 grudnia 1995 r. podczas Festiwalu Liturgica pod dyрекcją kompozytora, z udziałem wileńskiego chóru „Jauna Muzika” oraz tenora Donalda George'a i basy Denisa Sedova. Dzieło zostało doskonale przyjęte zarówno przez publiczność jak i krytykę.

A oto, co o *Psalmach jerozolimskich* mówi sam kompozytor:

Psalmy jerozolimskie to trzecia kompozycja z mojej trylogii wokalne, tkwiącej głęboko swą tematyką w judaizmie. Pierwsza część trylogii *Mechaye Ha'Metim* (*Zmartwychwstanie*) sięga do przeszłości, łącząc ją z naszymi czasami, a zwłaszcza z Holocaustem. Część druga *Sephardic Passion* nawiązuje do historii Żydów hiszpańskich, szczególnie zaś do inkwizycji. Trzecia część nie odzwierciedla żadnego okresu historycznego. Tytuł *Psalmy jerozolimskie* mówi sam za siebie. Poszukiwałem tu solidarności, równowagi między duchem i ciałem, która jest moim zdaniem

nieodłączną cechą judaizmu. Jerozolima, „do której prowadzą wszystkie drogi” to z jednej strony Jerozolima na wysokościach, z drugiej zaś Jerozolima przyziemna, i nie są one ani do siebie podobne, ani pokrewne.

Utwór jest oparty na wersetach z Księgi Psalmów odnoszących się szczególnie do Jerozolimy. To miasto zawsze zresztą było źródłem inspiracji dla wielu pisarzy, artystów i kompozytorów. Osobiście jestem zafascynowany Księgą Psalmów w języku hebrajskim, który jest niezrównany w swej poetyce. Właśnie dlatego mój utwór został w części napisany po hebrajsku. Wykorzystuję jednak również łacinę, która na przestrzeni wieków była podstawą wielu kompozycji muzycznych, przekazując przesłanie i siłę Księgi Psalmów innym narodom. Mam zresztą powody przypuszczać, że pewne formy muzyczne bazujące wcześniej na języku łacińskim mogły inspirować się dźwiękami i melodią - paralelnymi z językiem hebrajskim. Kiedy porównuję go bowiem z częściami chorałów gregoriańskich, mam wrażenie, że „jestem w domu”.

Psalmy jerozolimskie skomponowałem na chór podzielony na cztery grupy i umieszczony w czterech rogach sali. Publiczność umieszczona jest w środku jak „Jerozolima otoczona wzgórzami”. Także instrumenty perkusyjne podzieliłem na cztery grupy i każdą z nich umieściłem obok jednej z grup wokalnych. Ta konfrontacja instrumentów perkusyjnych z chórem tworzy dwa socjo-etno-muzyczne elementy, będące we wszystkich kulturach ważną podstawą komponowania muzyki. Dzięki temu muzyka staje się bardziej uduchowiona i rytualna. Dwóch solistów, tenor i bas, dołączają do chóru i każdy z nich odmawia własną modlitwę. Skład orkiestry jest tradycyjny, tyle że nie ma skrzypiec.

W Księdze Psalmów ciągle spotykamy nazwy jakichś instrumentów i sposoby ich użycia. Myślę, że słuchacz może sobie wyobrazić ich dźwięki, które bardzo trudno byłoby dokładnie zidentyfikować. Właśnie dlatego umieściłem solowe sekcje instrumentalne pomiędzy partiami chóru.

Wystawa fotograficzna **ŚWIATŁO ŚWIATA**

Europejskiej premierze *Psalmów jerozolimskich* w Warszawie towarzyszy wystawa 80 fotografii artystycznych, poświęconych miastu Jerozolima. Artysta-fotografik Arie Bar-Lev prezentuje w niej swe unikalne spojrzenie na to historyczne miasto, będące kolebką trzech wielkich religii mono-teistycznych. Wystawa zostanie otwarta w foyer głównym Teatru Narodowego przez Pana Gershona Zohara, ambasadora Izraela w Polsce, w przerwie dzisiejszego koncertu.

W programie wykorzystano zdjęcie z albumu:
M. Milner i Y. Salomon, *Jerusalem of the Heavens*,
Alfa Communication Ltd.

Cena 2 zł

TEATR NARODOWY

SALA MONIUSZKI

Dyrektor generalny
Janusz Pietkiewicz

Dyrektor artystyczny
Ryszard Peryt

KONCERT NADZWYCZAJNY

15 grudnia 1996

WOJCIECH KILAR

EXODUS

NA CHÓR I ORKIESTRĘ

NOAM SHERIFF

PSALMY JEROZOLIMSKIE

NA DWÓCH SOLISTÓW, CZTERY CHÓRY I ORKIESTRĘ

POWSTAŁE Z OKAZJI 3000-LECIA JEROZOLIMY

PRAWYKONANIE EUROPEJSKIE

ADAM ZDUNIKOWSKI (tenor)

PIOTR NOWACKI (bas)

**CHÓR TEATRU NARODOWEGO
oraz Chór Przyoperowy
Kierownictwo chóru Jan Szyrocki**

**WARSZAWSKI CHÓR KAMERALNY
Kierownictwo chóru Ryszard Zimak**

**CHÓR POLSKIEGO RADIA Z KRAKOWA
Kierownictwo chóru Włodzimierz Siedlik**

ORKIESTRA TEATRU NARODOWEGO

DYRYGUJE NOAM SHERIFF

**W przerwie zapraszamy na wystawę fotograficzną "Światło świata"
Autor wystawy Arie Bar-Lev**

Asystent dyrygenta: J. Lipke. Asystent chórmistrza: M. M. Banach
Korepetytorzy solistów: T. Brzozowska, J. Laska
Konsultacja wokalna chóru: V. Bielecka. Planiści-korepetytorzy chóru: E. Goc, M. Roskowski
Przygotowanie chóru PR z Krakowa: M. Kłuzka i W. Siedlik
Światło: S. Zięba. Inscenizacja: A. Wojtkowiak. Dźwięk: I. Sączuk, M. Skubis
Kierownictwo obsługi sceny: J. Chojecki

SPONSOR KULTURY POLSKIEJ*

* Leopold Julian Kronenberg, Prezes Rady Banku Handlowego w Warszawie, zainicjował i sfinansował w 1899 roku budowę Filharmonii Warszawskiej, oraz sponsorował jej działalność.

* Ze środków Banku Handlowego w Warszawie SA zakupiono instrumenty muzyczne dla Wielkiej Orkiestry Symfonicznej Teatru Narodowego.

*Musici de Vos inven
Phil Gall excudit.*

EVTERPE.

Dulciloquis calamos EVTERPE fiaribus vrget.

BANK HANDLOWY W WARSZAWIE SA
ROK ZAŁOŻENIA 1870